

DİNLEME METİNLERİNDEN ÖNCE VE SONRA SORULAN SORULARIN DİNLEDİĞİNİ ANLAMAYA VE HATIRLAMAYA ETKİSİ

Cemil ŞAHİN*

ÖZET

Bu çalışma dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu Konya’da bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 7/A sınıfından 33 ve 7/B sınıfından 32 olmak üzere toplam 65 öğrenci oluşturmaktadır. Deney grubundaki öğrencilere dinleme testi soruları metin dinletilmeden önce dağıtılmış ve öğrencilerin soruları incelemeleri sağlanmıştır. Daha sonra ise metin dinletilmiş ve dinleme esnasında soruların cevaplanması sağlanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilere ise önce metin dinletilmiş ve dinleme bittikten sonra dinleme testi soruları dağıtılarak soruların cevaplanması sağlanmıştır. Bu işlem 3 farklı dinleme metni kullanarak 4 hafta ara ile 3 defa tekrarlanmıştır. Bu işlem bittikten sekiz hafta sonra öğrencilerin dinlediklerini hatırlama düzeylerini ölçmek amacıyla kalıcılık testi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda deney grubunda uygulanan tekniğin kontrol grubunda uygulanan tekniklere göre 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine daha olumlu katkılar sağladığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Türkçe öğretimi, dinleme becerisi, dinlediğini anlama, dinlediğini hatırlama.

THE EFFECTS OF PRE AND POST LISTENING COMPREHENSION QUESTIONS ON UNDERSTANDING AND RECALL

ABSTRACT

The current study aimed to determine the effects of pre-listening and post-listening comprehension questions on the recall and comprehension skills of 7th grade students. The study group of the research was composed of a total of 65 students, attending an elementary school in Konya; 33 from the class of 7/A and 32 from the class of 7/B. The students in the experiment group were handed out the questions and given a chance to examine the questions prior to listening. The students listened to the text later and answered comprehension questions during the listening process. As for the control group, the students listened to the text first. The test was handed out afterwards, and the students answered the test questions. The process was repeated three times with four week intervals, using three different listening texts. Eight weeks after the process was finished, a permanence test was given to evaluate the students’ recall levels of what they had listened to. It was observed that the technique applied in the experiment group made more positive contributions to the listening comprehension skills and recall levels of 7th grade students compared to the techniques used in the control group.

Keywords: Turkish language teaching, listening skills, listening comprehension, recall.

---

* Uzm., Türkçe Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Kulu, Konya, Türkiye. El-mek: cemil_sahin40@hotmail.com

1. GİRİŞ

İlköğretim, temel eğitim kapsamı içerisinde, bütün öğrenciler için istendik davranışların ve temel becerilerin kazanıldığı dönemdir. Bundan dolayı öğretim dönemleri içerisinde ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Bu dönemde kazanılan istendik davranışlar ve temel beceriler, bireye hayatı boyunca ışık tutmaktadır.

Bir beceri dersi olan Türkçe dersinde okuma, yazma, konuşma becerisi eğitiminin yanı sıra dinleme becerisi eğitimi de günümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Dinleme becerisinin önemi çok önceden fark edilmiş, fakat bu farkındalığın örüntülü bir şekilde eğitim ortamına yansıtılması gecikmeli olmuştur. 2006 -2007 öğretim yılından itibaren ilköğretim ikinci kademedeki uygulamaya konulan Türkçe Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'yla dinlediklerini/izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen; sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006:4). Böylece daha önce pek önemsenmeyen dinleme becerisi eğitimi 5 amaç ve 42 kazanımla Türkçe Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yerini almıştır. Programdaki beceri oranlarına bakıldığında ise dinleme becerisinin %15'lik bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Günümüzde değişen toplumsal ve ekonomik yapı ile bilişim dünyasındaki hızlı gelişmeler dinleme becerisi gelişmemiş bireylerin akademik ve sosyal yönden, dinleme becerisi gelişmiş bireylere göre daha geri kalacaklarını gözler önüne sermektedir. Öğrenmenin temelinde iletişim, iletişimin temelinde ise dinlemenin yattığı düşünüldüğünde, dinleme eğitiminin önemi daha da öne çıkmaktadır. “Birey örgün eğitime dâhil oluncaya kadar edindiği bilgi, duygu, düşünce evrenini dinleme yoluyla oluşturmaktadır” (Temur, 2010:305). Ayrıca Özbay (2010a), dinleme becerisini diğer dil becerilerinin temeli olarak görmektedir. “Bireyin, çevresini ve dünyayı doğru biçimde algılaması ve içinde bulunduğu sosyal çevreye uyum sağlaması açısından dinleme alışkanlığının önemli bir payı vardır. Dinleme bireyin, hem okul yaşamında hem de okul yaşamından sonra, öğrendiği iletişim becerisini doğru bir biçimde kullanmasını ve dinlediklerini doğru yorumlamasını sağlayan önemli bir beceridir” (Çiftçi, 2007:231). Fakat dinleme becerisi eğitimine gereken önem verilmemektedir.

Türkçe öğretiminin “ihmal edilen alanı” dinleme becerisi eğitimi, yalnızca ülkemizde değil yakın zamana kadar diğer ülkelerde de anlamının diğer ayağı olan okumaya göre ihmal edilmiştir. “Son zamanlara kadar dinlediğini anlama hem teorik hem de pratik anlamda çok az dikkat çekmiştir. Diğer üç dil yeteneği (okuma, yazma ve konuşma) doğrudan dikkat çekerken öğretmenler, öğrencilerinin dinleme becerilerini yardım almaksızın kendilerinin geliştirmesini beklemekteydiler” (Osada, 2004:54). Daha da önemlisi, dinleme becerisinin çok uzun yıllar tıpkı nefes almak, göz kırpmak veya yutkunmak gibi kendiliğinden bir davranış olarak kabul edilmesi ve geliştirilmesi için özel bir çaba veya eğitim ihtiyacı hissedilmemiş olmasıdır (Miller, 2003; Nunan, 1999; Call, 1985). Ülkemizde de dinleme becerisi eğitimi alanında yapılan çalışmaların okuma ve yazma alanında yapılmış çalışmalar kadar fazla olmadığı, fakat son yıllarda Türkçenin bu özel alanına ilişkin yapılan çalışmalarda dikkate değer bir artışın olduğu

görülmektedir (Aras, 2004; Aydın, 2009; Cihangir, 2004; Çağlayan, 2009; Doğan, 2007; Kaplan, 2004; Kurt, 2008; Yangın, 1998; Yazkan, 2000).

Dinleme bireyin anne karnında öğrenmeye başladığı ve ömür boyunca kullanacağı ilk ve en önemli beceridir. Doğumdan itibaren dış dünyayı algılamanın ilk yolu olan dinleme diğer dil becerilerinin de temelini oluşturmaktadır. Sadece ana dilini öğrenmeyi değil, diğer bütün sayısal ve sözel alanlarda başarıyı büyük ölçüde etkileyen dinleme, akademik başarı için büyük bir öneme sahiptir (Aydın, 2009). Ana dili bireyin iletişim kurma ve problem çözme becerisiyle doğru orantılıdır. Ana dili gelişimi ve etkili kullanımı, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 6. maddesinin c bendi hükmü gereğince tüm derslerin temel hedefi olarak belirtilse de yaşamımızın her alanını etkileyen ana dili eğitimi ve dolayısıyla temel dil becerileri eğitimi, Türkçe dersinden beklenmektedir. Ana dili gelişiminde dinleme becerisinin yeri ve önemi çok büyüktür. “Bebek, doğum öncesinden itibaren konuşmaları ve sesleri dinlemektedir. Bebek sık tekrarlanan kelimelerle, anne ve babasının adını bilerek doğmaktadır” (Güneş, 2007: 74). Bu açıdan bakıldığında dinleme becerisinin okuma, konuşma ve yazma becerilerinin temelini oluşturduğu görülür. Çünkü daha anne karnında iken varlığını gösteren dinleme becerisine karşın okuma ve yazma becerileri ilköğretim yıllarında, konuşma becerisi ise -bireysel farklılıklar bulunmakla beraber- 1,5/2 yaşlarında başlamaktadır. Özetle belirtmek gerekirse dinleme becerisi, diğer dil becerilerinin temelini oluşturmaktadır. Dil becerileri ise ana dili gelişimini sağlamaktadır. Ana dilini etkili ve doğru kullanan bireyler ise sosyal, ekonomik ve akademik yönden yapıcı, yaratıcı ve başarılı bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır.

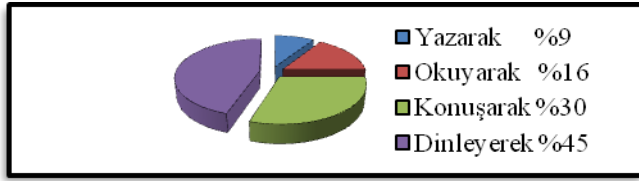
Zorunlu eğitimin 2012–2013 eğitim-öğretim yılından itibaren 12 yıla çıkarılması bireylerin özellikle akademik başarı anlamında temel dil becerilerini daha çok kullanacağı anlamına gelmektedir. Çünkü bütün derslerin temelinde anlama ve anlatma vasıtası olan temel dil becerileri yer almaktadır. Yaşadığımız toplum içerisinde birlik, güven ve sevgi ortamı oluşturmak için birbirini saygıyla dinleyen ve anlayan, istekli, ilgili, amaçlı, eleştirci dinleyiciler yetiştirmemiz gerekmektedir. Bunun için de dinleme eğitimine önem vermeli, sürekli olarak yeni metot ve teknikler aramalı ve bunları uygulamalıyız (Özbay, 2010a).

Coşkun (2009)'a göre ilk kazanılan dil becerisi dinlemedir. “Bildiklerimizin aşağı yukarı %80'i dinleme yoluyla kazanılmaktadır” (Hunsaker, 1990; Akt. Akyol, 2008:1). Dinlemenin diğer dil becerilerine göre daha zor ve karmaşık bir beceri olduğu söylenebilir. Çünkü dinlemede dikkati toplama süreci diğer dil becerilerine göre daha zordur (Doğan, 2007). “Dinleme hayatın her döneminde hatta günün her dakikasında gerçekleştirilen bir etkinliktir. Konuşma, okuma, yazma ve dinleme etkinliklerimizde ilk sırayı ‘dinleme’ almaktadır” (Ungan, 2009:138). “Seslerin ve sözel uyarıcıların işitilmesiyle başlayan ve bu uyarıcılara öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırması ile sürdürülen dinleme sürecinin öğrenmede yeri ve önemi büyüktür. Öğrencinin bir ders süresi içinde dinleyerek ve izleyerek öğrendiği bir konuyu ders dışında öğrenebilmesi için daha fazla zaman ayırması gerekmektedir” (Demirel ve Şahinel, 2006:73).

“İlköğretimde çocuklara çeşitli dinleme etkinlikleri uygulamak, onların ilerleyen yıllarda, yetişkinlik dönemlerinde daha iyi dinleyiciler olmalarına katkı sağlayacaktır” (Funk ve Funk, 1989:661). Dinleme becerisi gelişmemiş bireyler diğer dil becerilerini

öğrenmede zorlanmaktadır. “Dinleme becerisinde sorun olan çocuklar önce konuşma becerisini, okula başlamayla birlikte okuma ve yazma becerilerini edinmekte zorlanırlar. Bu durum, diğer dil becerilerinin edinilmesinde dinlemenin üstlendiği rolün ne derece önemli olduğunu göstermektedir” (Doğan, 2011:9). “Zamanının büyük bir kısmını dinleme/izleme ile geçiren, bilgilenmesi bu etkinliklere bağlı olan bireylerin kendilerine yarayacak bilgileri en iyi şekilde süzüp alması, yanlış yönlendirmelere yol açacak etkinliklere dur diyebilmesi için iyi bir dinleme becerisine sahip olmaları gerekmektedir” (Ungan, 2009:135). Dinleme becerisi gelişimi ise ilköğretime gelinceye kadar aile, arkadaşlar ve TV gibi sesli aletler tarafından gelişigüzel yönlendirilmektedir. Dinleme becerisinin gelişimi, sistematik ve planlı bir şekilde ilköğretimde gerçekleşmektedir. Dinleme becerisinin gelişimi öğrenme ile yakından ilişkilidir. “Öğrenmenin gerçekleşmesi iyi dinlemeye bağlıdır” (Ungan, 2009:137). Dinleme en etkili öğrenme yollarından biridir ve kişiyi başarıya götüren becerilerin başında gelir. Sosyal bir varlık olan insan, edindiği bilgilerin büyük bir kısmını dinleme yoluyla kazanır (Özby, 2010a).

Yapılan araştırmalar, insanın günlük hayatında dinlemeye ayırdığı zaman diliminin oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Bu araştırmalara göre insan bir gününü Ailes’ten uyarlanarak Grafik-1’de gösterilen veriler oranında temel dil becerilerine ayırmaktadır.

Grafik 1. Gün içerisinde dinlemeye ayrılan zaman (Ailes, 1996:69)

“Günlük yaşantımızda, paylaşmanın ne kadar önemli olduğunu kavramak, aynı zamanda dinlemenin önemini kavramak anlamına gelmektedir. Yaşadığımız çağ, ‘bilgi çağı’ ve toplum ise ‘bilgi toplumu’ olarak adlandırılmaktadır. Bilgi çağında, bilgi toplumu olabilmek için, okuma becerisinin yanında dinleme becerisinden de en üst seviyede faydalanılması zorunludur” (Özby, 2010a:67).

İlköğretim Türkçe programları incelendiğinde uzun yıllar okuma, yazma ve konuşma becerilerine verilen önemin dinleme becerisine verilmediği görülmektedir. 1923–1981 yılları arasındaki Türkçe öğretim programlarında dinleme becerisi ile ilgili davranışlara yer verilmemiştir. Ancak, 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’nda dinleme becerisi ile ilgili davranışlara yer verilmeye başlanmıştır (Coşkun, 2009).

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ise dinleme becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmiştir (MEB, 2006:5).

2005 yılına kadar geri plana itilmiş bir alan olan dinleme becerisi eğitimi, yenilenen İlköğretim (6,7 ve 8. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 5 amaç ve 42 kazanım ile karşımıza çıkmaktadır. Programdaki beceri oranlarına bakıldığında ise dinleme becerisinin %15'lik bir orana sahip olduğu görülmektedir. 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları 6 temadan oluşmakta ve her temada bir adet dinleme metnine yer verilmektedir. "2005 programı, okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinliklere %30 oranında yer verirken dinleme/izleme becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklere bu oranın yarısı kadar yani %15 oranında yer vermiştir. Bu şartlar altında çocukların okuma becerilerinin, dinleme becerilerine nazaran daha fazla gelişmesi doğal bir sonuç olacaktır. Bu da çocukların daha gelişmiş olan becerilerine yönelik tutum ve ilgilerinin artmasına daha az gelişmiş becerilerine yönelik tutum ve ilgilerinin azalmasına sebebiyet verecektir. Bu, Türkçe öğretiminin ilkeleri ile çelişen bir durumdur ve kabul edilmesi mümkün değildir" (Özbay, 2010b:46). Fakat Öğretmen Kılavuz Kitapları ve Türkçe Öğretim Programı dersin işleniş ve kazanımlara ulaşma konusunda Türkçe öğretmenlerini birebir yönlendirmektedir. Burada Türkçe öğretmenlerine düşen Programın belirlediği süreç içerisinde, yapılacak etkinliklerle, dinleme becerisi amaçlarına ve kazanımlarına en üst düzeyde ulaşılmasını sağlamaktır.

Bu araştırmanın temel problemini; "Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi var mıdır?" sorusu oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen temel problem kapsamında aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur:

- 1) Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi var mıdır?
  - a) 1. ölçme sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında dinlediğini anlama becerisi bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
  - b) 2. ölçme sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında dinlediğini anlama becerisi bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
  - c) 3. ölçme sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında dinlediğini anlama becerisi bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 2) Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini hatırlama düzeyine etkisi var mıdır?

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın sonuçlarının öğretmenlere bilgi vermesi ve dinleme becerisi ile ilgili yapılacak olan diğer araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma nicel bir araştırmadır. "Nicel araştırma içinde temel olarak deneme öncesi modeller, gerçek deneme modelleri ve yarı deneme modeller olmak üzere üç farklı model kullanılmaktadır" (Karasar, 2010: 95-96). Bu araştırma, gerçek deneme modellerinden "*sontest kontrol gruplu gerçek deneme modeli*"nin kullanıldığı yarı

deneyisel bir çalışmadır. “Çoğu denemelerde öntestin uygulanması ya olanaksız ya da gereksizdir” (Karasar, 2010:98). Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisini belirlemeye çalışan bu çalışmada da öntestin uygulanması çalışmanın amacına uymamaktadır. Çünkü bu çalışmada kontrol grubuna sorulacak soruların dinleme metinlerinden sonra sorulması esastır. Kontrol grubuna öntestin uygulanması öğrencilerin soruları önceden görmesine sebep olacağından bu çalışmada öntest yapılması çalışmanın amacına uygun olmayacaktır.

“Deneme, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri etkilemesi, kontrollü koşullarda sistemli değişiklikler yapılması ve sonuçların izlenmesi ile olur” (Karasar, 2010:88). Sontest kontrol gruplu modelde gerçekleştirilen bu araştırmanın bağımsız değişkenlerini çalışma süresi boyunca deney ve kontrol grubuna verilen dinleme eğitimi ve soru sormada uygulanan farklı teknikler; bağımlı değişkeni ise öğrencilerin dinlediklerini anlama ve hatırlama düzeyi oluşturmaktadır. “Bu modelde, bağımsız değişkenin deney grubu üzerindeki etkisi, kontrol grubuyla karşılaştırılarak bulunmaya çalışılır” (Köse, 2010.116). Çalışmada dinleme metinlerinden önce, sorulan soruların deney grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi ve hatırlama düzeyi üzerindeki etkisi, dinleme metinlerinden sonra, sorulan soruların kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi ve hatırlama düzeyi ile karşılaştırılarak bulunmaya çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini, ilköğretim 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çünkü çalışma sonunda ilköğretim 7. sınıf öğrencileri hakkında görüş bildirilecektir. “Kimi zaman araştırmaların evrenin tamamı üzerinde yapılması mümkün olmaz. Bu nedenle evren yerine örneklem üzerinde çalışılması ve evrenin geneline ilişkin genellemelere ulaşılması tercih edilir” (Yeşil, 2010:58). Araştırmanın örneklemini ise Konya ilindeki bir ilköğretim okulunun 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bilimsel araştırmalarda yapılan ölçme işlemlerinde, ölçmecinin -yani araştırmacının- ölçme işlemini bizzat kendisinin yapması çalışmanın geçerliğini artıran bir husus olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacının ölçme işlemlerini kolaylıkla ve bizzat yapabileceği, Türkiye genelindeki ilköğretim 7. sınıf öğrencilerini temsil etme yeterliliği olduğu varsayılan sınıflar örnekleme dâhil edilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 7. sınıflardan, 7/A sınıfında 33; 7/B sınıfında ise 32 öğrenci bulunmaktadır. Sınıflarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenci bulunmamaktadır. Toplamda örnekleme dâhil edilen öğrenci sayısı 65’tir. Örnekleme dâhil edilen sınıflardaki öğrenciler benzer sosyo-kültürel ve ekonomik geçmişe sahiptirler. Ayrıca, çalışmada deneysel işleme başlanmadan önce okul yönetiminden ve öğrencilerin ailelerinden gerekli izinler alınmış; çalışmanın kapsamı ve amacı hakkında gerekli bilgiler verilmiştir.

2.2. Deney ve Kontrol Grubunun Belirlenmesi

Deney ve kontrol grubunun belirlenmesi işlemi iki aşamada gerçekleştirilmiştir:

Birinci aşamada, 7/A ve 7/B sınıfı öğrencilerine, uzman görüşü alınarak tespit edilen ve 7. sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer alan “*Miras Keçe*” (TÖKK-MEB,181) dinleme metni dinletilmiştir. Daha sonra ise bu metin için hazırlanan ve 20 sorudan oluşan dinlediğini anlama testi öğrencilere uygulanmıştır. Bu test, araştırmacı tarafından Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlara uygun bir şekilde, uzman

görüşüne sunulurken hazırlanan ve 40 sorudan oluşan bir dinlediğini anlama testinin, 112 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanıp ön denemesi yapılarak hazırlanmıştır. Ön deneme sonrası KR-20 güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır. Bu testteki 40 sorudan madde güçlük indeksi (Pj) 0,42 ila 0,64 madde ayırıcılık gücü indeksi (rjx) ise 0,42 ila 0,91 arasında değişen 20 madde seçilerek oluşturulan “*dinlediğini anlama testi*” 7/A ve 7/B sınıflarına uygulanmıştır. Uygulanan “*dinlediğini anlama testi*”ni oluşturan maddelerin madde güçlük indeksi (Pj) ortalaması 0,46; madde ayırıcılık gücü indeksi (rjx) ortalaması ise 0,53’tür.

Gruplar arasında dinlediğini anlama becerisi bakımından istatistiksel bir farkın olup-olmadığını tespit etmek amacıyla uygulanan dinlediğini anlama testi puan ortalamaları arasında “*Bağımsız Gruplar T-testi*” yapılmıştır. “Bu test, iki bağımsız örneklemden elde edilen ortalamalar arasındaki farkın manidarlığını test etmek için kullanılan parametrik bir tekniktir” (Büyüköztürk vd. 2010:159). T-testi uygulanabilmesi için “bağımlı değişken aralık veya oranlı ölçek düzeyinde ölçülmüş olmalıdır” (Büyüköztürk vd., 2010:159). Çalışmada, dinlediğini anlama düzeyi bağımlı değişkeni oluşturmaktadır. Çalışmada öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyi, dinlediğini anlama testiyle ölçülmüştür. Yazılı testler birer “*eşit aralıklı ölçek*”tir. Tablo 1. de: η , örnekleme; $\bar{X}$, aritmetik ortalamayı; S_x , standart sapmayı; sd , serbestlik derecesini; t , t puanını; p , anlamlılık derecesini göstermektedir.

Tablo 1.*Grupların Dinlediğini Anlama Becerisi Bakımından Karşılaştırılması*

Gruplar	η	$\bar{X}$	S_x	sd	t	p
7/B	32	56,4	14,1	63	0,523	0,60*
7/A	33	58,5	17,7			

* $p > ,05$

Tablo 1’deki sonuçlar incelendiğinde, 7/B sınıfının dinlediğini anlama testi puanının $X_{7/B}=56,4\pm 14,1$; 7/A sınıfının dinlediğini anlama testi puanının ise $X_{7/A}=58,5\pm 17,7$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu sonuca göre; her iki grubun aritmetik ortalamaları arasında yapılan bağımsız gruplar t-testi [$t(63)=0,523$; $p > ,05$] sonucuna göre ,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Sonuç itibarıyla grupların dinlediğini anlama testi puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı, yani grupların birbirleri ile homojenlik gösterdiği ifade edilebilir.

İkinci aşamada, 7/A ve 7/B sınıfı öğrencilerinin bir önceki yıla ait (2010-2011 Öğretim Yılı) Türkçe dersi sene sonu notları tespit edilmiş ve sınıf bazında Türkçe dersine ait aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Not ortalamaları hesaplanırken *MEB e-okul* verilerinden yararlanılmıştır. Sınıf bazında Türkçe dersine ait aritmetik ortalamalar, Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.*2010-2011 Öğretim Yılı’na Ait Türkçe Dersi Aritmetik Ortalamaları*

SINIF	η	$\bar{X}$
7/A	33	3,23
7/B	32	3,40

Yukarıda belirtilen, sınıf bazında Türkçe dersine ait aritmetik ortalamalar, uzman görüşüne sunulmuş ve alınan görüş doğrultusunda, *gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı* kanısına varılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin 2010-2011 öğretim yılına ait Türkçe dersi sene sonu notları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup-olmadığını tespit etmek amacıyla puan ortalamaları arasında “Bağımsız Gruplar T-testi” yapılmıştır.

Tablo 3.

Grupların 2010-2011 Öğretim Yılına Ait Türkçe Dersi Sene Sonu Notları Bakımından Karşılaştırılması

Gruplar	n	X	Sx	sd	t	p
7/B	32	66,03	11,57	63	0,578	0,80*
7/A	33	65,30	12,32			

* $p > ,05$

Tablo 3'teki sonuçlar incelendiğinde, 7/B sınıfının 2010-2011 öğretim yılına ait Türkçe dersi sene sonu puanının $X_{7/B}=66,03\pm 11,57$; 7/A sınıfının 2010-2011 öğretim yılına ait Türkçe dersi sene sonu puanının ise $X_{7/A}=65,30\pm 12,32$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu sonuca göre; her iki grubun aritmetik ortalamaları arasında yapılan bağımsız gruplar t-testi [$t(63)=0,578$; $p > ,05$] sonucuna göre ,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Sonuç itibarıyla sınıfların 2010-2011 öğretim yılına ait Türkçe dersi sene sonu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı, yani grupların birbirleri ile homojenlik gösterdiği ifade edilebilir.

Bu bulgular 7/A ve 7/B sınıfları için, dinlediğini anlama becerisi bakımından aralarında anlamlı bir farkın olmadığı ve araştırmaya başlanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Yansız atama ile 7/B sınıfı deney, 7/A sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiş ve çalışmaya başlanmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılacak Dinleme Metinlerinin Seçimi

Araştırmacı tarafından öncelikle <http://yayim.meb.gov.tr/cd.html> adresinde yer alan ve MEB Talim ve Terbiye Kurulunun onayından geçerek ilköğretim 7. sınıf ders kitaplarında kullanılan dinleme metinleri bir araya getirilmiştir. Bu dinleme metinleri arasında; MEB Yayınları dinleme metinleri, Pasifik Yayınları dinleme metinleri ve Koza Yayınları dinleme metinleri yer almaktadır. Bu metinlerin MEB Talim ve Terbiye Kurulunun onayından geçtiği için; Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nın 57. sayfasında belirtilen “*Dinlenilecek/İzlenilecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler*”i taşıdığı varsayılmış ve akademik düzeyde uzman görüşüne sunulmamıştır.

Araştırmada kullanılacak metinlerin seçimi için Konya ilinde görev yapan 5 Türkçe öğretmeni; 3 sınıf öğretmeni ve 1 müzik öğretmeninden oluşan bir kurul oluşturulmuştur. Araştırmacı bu kurulda yer almadığı, sadece araştırmanın amacı ve önemini belirten bir konuşma yaparak 18 dinleme metni içerisinden (6 adet MEB Yay.; 6 adet Koza Yay. ve 6 adet Pasifik Yay.) 3 metnin seçilmesi istenmiştir. Kurul tarafından 2011-2012 Öğretim Yılı'nda Konya ilindeki 7. sınıflarda, Türkçe dersi için Koza Yayınları'nın ders ve öğrenci çalışma kitaplarının kullanıldığı gerekçesiyle Koza Yayınları'na ait 6 dinleme metni elenmiştir. Geriye kalan 12 dinleme metni yayın ismi

belirtilmeden karışık olarak oluşturulan kurula dinletilmiştir. Dinleme esnasında kayıt kalitesi, metni okuyan kişinin ses tonu ve ses tonunun metnin türüne uygunluğu, arka plan sesi ve bu sesin metne uygunluğu ölçütleri baz alınarak bir seçim yapılmıştır. Yapılan seçim sonucunda 2011-2012 Öğretim Yılı'nda Konya ilinde MEB Yayınlarına ait Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarının kullanılmaması, dinleme metinlerinin daha kaliteli seslendirilmiş olması, arka plan seslerinin metne daha uygun olduğu ve vurgu, telaffuz, tonlama bakımından diğer yayınlara göre daha profesyonel olduğu gerekçeleriyle, araştırmada kullanılacak 3 dinleme metninin MEB Yayınları'na ait dinleme metinleri içerisinde seçilmesine karar verilmiştir. Seçilen dinleme metinleri, Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4.
Oluşturulan Kurul Tarafından Seçilen Dinleme Metinleri

Dinleme Metni	Yayınevi	Tür	Süre	Kaynak
1 Yeşil Gözlü Kardan Adam	MEB Yayınları	Hikâye	6 dk. 46 sn.	TÖKK-MEB, 2010: 223
2 Bülbül ile Bağcı	MEB Yayınları	Masal	3 dk. 58 sn.	TÖKK-MEB, 2010: 81
3 Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	MEB Yayınları	Hikâye	8 dk. 35 sn.	TÖKK-MEB, 2010: 252

2.4. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması

Araştırmanın veri toplama araçlarını, araştırmacı tarafından uzman görüşlerine sunulmuş ve ön denemesi yapılarak hazırlanan dinlediğini anlama testleri ve kalıcılık testi oluşturmaktadır.

Dinlediğini anlama testleri hazırlanırken dinleme metinlerinin içeriği temel alınmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan ve ön denemesi yapılan dinlediğini anlama testleri, aşağıda belirtilen özelliklere göre hazırlanmıştır.

a) Sorular MEB Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dinleme/izleme kazanımlarını ölçmeye yönelik hazırlanmıştır.

b) Testte yer alan sorular metindeki anlatım sırasını takip etmektedir.

c) Ön deneme uygulamasında belirtke tablosundaki her bir kazanım için 2 adet soru/madde hazırlanmıştır (toplamda 40 madde). “Deneme uygulamasına konulacak madde sayısının, kesin bir kural olmamakla beraber, esas teste konulacak madde sayısının 3 katı olması tavsiye edilir. (...) madde yazarları tecrübeli, testin uygulanacağı grubu iyi tanıyan kimseler ise bu daha az, aksi hâllerde daha çok da olabilir” (Baykul, 2000:323). Soru hazırlanacak dinleme metinlerinin sürelerinin kısa olmasından (“Bülbül ile Bağcı”: 3 dk. 58 sn.; “Yeşil Gözlü Kardan Adam”: 6 dk. 46 sn.; “Emine Teyze'nin Çilek Reçeli”: 8 dk. 35 sn.) ve madde yazarının testin uygulanacağı grubu iyi tanımasından dolayı deneme uygulamasında belirtke tablosundaki her bir kazanım için 2 soru sorulmuştur. Ayrıca soru sayısının fazla olmasının öğrencilerde sıkılmaya neden olacağı ve öğrencileri özellikle sonlarda yer alan soruları okumadan cevaplamaya iteceği göz önünde bulundurulmuştur.

d) Soruların açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiş, yanlış anlaşılma ihtimaline karşı diğer Türkçe öğretmenlerinden uzman görüşü alınmıştır.

e) Hazırlanan her soruya belirgin çeldiriciler yerleştirilmiş ve test hazırlama konusunda uzman olan kişilerden bu konuda uzman görüşü alınmıştır.

2.4.1. Birinci Dinlediğini Anlama Testini Oluşturmak İçin Yapılan Ön Deneme

Metin: Yeşil Gözlü Kardan Adam

Testin ön denemesi Konya il merkezindeki çeşitli okullarda öğrenim gören 103, ilköğretim 7. sınıf öğrencisine uygulanarak yapılmıştır. Testin ön denemesi yapıldıktan sonra geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin çalışmalar yapılmış ve test sorularının kalitesi sorgulanmıştır. Ön deneme sonrası testin KR-20 güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. 40 sorudan oluşan ve ön denemesi yapılan testten madde güçlük indeksleri (P_j) ve madde ayırt edicilik gücü indeksleri (r_{jx}) baz alınarak, uzman görüşüne de sunularak 20 soru seçilmiş, belirtke tablosundaki her bir kazanımın 1 soru ile temsil edildiği “1. dinlediğini anlama testi” oluşturulmuştur.

Bu testin ön deneme KR-20 güvenilirlik katsayısı 0,79'dur. Araştırmalarda kullanılacak testlerin güvenilirlik katsayısının $\geq 0,70$ olması gerektiği düşünüldüğünde testin güvenilirliğinin araştırma için uygun olduğu sonucuna ulaşılır. Testin ön denemesi yapıldıktan sonra madde ayırt edicilik gücü indeksleri (r_{jx}) 0,30 ve bu değer altında olan maddeler testten çıkartılmıştır. Daha sonra ise madde güçlük indeksleri (P_j) 0,40 ila 0,60 arasında değişen; madde ayırt edicilik gücü indeksleri (r_{jx}) ise 0,41 ila 0,71 arasında değişen 20 madde uzman görüşü alınarak esas/nihai teste alınmıştır. Esas/nihai teste alınan maddelerin madde güçlük indeksleri (P_j) ortalaması 0,51'dir. “Madde güçlük indeksi 0,0 ile 1,0 arasında değerler alabilir. Bulunan değer sıfıra yaklaştıkça maddenin zor olduğu, bire yaklaştıkça da kolay olduğu söylenebilir. Genellikle madde güçlük indeksinin başarı testlerinde 0,50 civarında olması arzu edilir. Bu 0,50 değeri maddenin orta düzey bir zorluğa sahip olduğunu gösterir. Genelde orta zorluk düzeyindeki maddelerden oluşan testlerin güvenilirlik düzeyi daha yüksek bulunmaktadır. Çok kolay veya çok zor maddelerden oluşan testlerin güvenilirlik düzeyleri düşük bulunmaktadır. Bir testteki maddelerin her birinin güçlük düzeyi 0,50'den farklı olsa da bunların ortalaması alınarak bulunacak olan testin ortalama güçlüğü 0,50 civarında olması arzu edilen bir durumdur” (Bayrakçeken, 2011:315). Buradan hareketle teste alınan maddelerin istenen düzeyde madde güçlük indekslerine (P_j) sahip olduğu söylenebilir. Madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) ortalaması ise 0,56'dır. “Madde ayırtıcılık gücü indeksi -1,0 ile 1,0 arasında değerler alabilir. İndeksin 0,0'a yaklaşması durumu maddenin (...) ayırt ediciliğinin düşük, 1,0'a yaklaşması durumu ise yüksek olduğunu gösterir” (Bayrakçeken, 2011:315). Buradan hareketle teste alınan maddelerin orta düzeyde madde ayırt edicilik gücü indekslerine (r_{jx}) sahip oldukları söylenebilir.

2.4.2. İkinci Dinlediğini Anlama Testini Oluşturmak İçin Yapılan Ön Deneme

Metin: Bülbül ile Bağcı

Ön denemesi Konya il merkezindeki çeşitli okullarda öğrenim gören 115, ilköğretim 7. sınıf öğrencisine uygulanarak yapılan bu testin ön deneme KR-20 güvenilirlik katsayısı 0,81'dir. Araştırmalarda kullanılacak testlerin güvenilirlik katsayısının $\geq 0,70$ olması gerektiği düşünüldüğünde testin güvenilirliğinin araştırma için uygun olduğu sonucuna ulaşılır. Testin ön denemesi yapıldıktan sonra madde ayırt edicilik gücü indeksleri (r_{jx}) 0,30 ve bu değer altında olan maddeler testten çıkartılmıştır. Daha sonra ise madde güçlük indeksleri (P_j) 0,42 ila 0,70 arasında değişen; madde ayırt edicilik gücü

indeksleri (r_{jx}) ise 0,41 ila 0,76 arasında değişen 20 madde uzman görüşü alınarak esas/nihai teste alınmıştır. Esas/nihai teste alınan maddelerin madde güçlük indeksleri (P_j) ortalaması 0,57'dir. Teste alınan maddelerin istenen düzeyde madde güçlük indekslerine (P_j) sahip oldukları söylenebilir. Madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) ortalaması ise 0,54'tür. Teste alınan maddelerin orta düzeyde madde ayırtıcılık gücü indekslerine (r_{jx}) sahip oldukları söylenebilir.

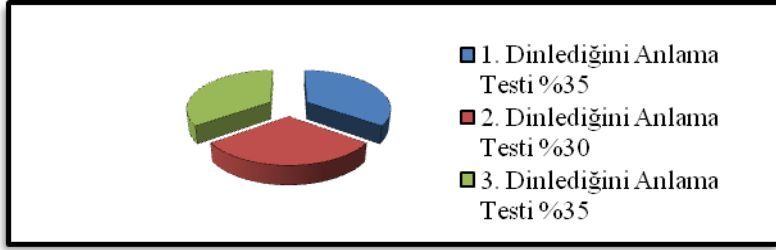
2.4.3. Üçüncü Dinlediğini Anlama Testini Oluşturmak İçin Yapılan Ön Deneme

Metin: Emine Teyze'nin Çilek Reçeli

Ön denemesi Konya il merkezindeki çeşitli okullarda öğrenim gören 107, ilköğretim 7. sınıf öğrencisine uygulanarak yapılan bu testin ön deneme KR-20 güvenilirlik katsayısı 0,77'dir. Araştırmalarda kullanılacak testlerin güvenilirlik katsayısının $\geq 0,70$ olması gerektiği düşünüldüğünde testin güvenilirliğinin araştırma için uygun olduğu sonucuna ulaşılr. Testin ön denemesi yapıldıktan sonra madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) 0,30 ve bu değer in altında olan maddeler testten çıkartılmıştır. Daha sonra ise madde güçlük indeksleri (P_j) 0,48 ila 0,76 arasında değişen; madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) ise 0,41 ila 0,68 arasında değişen 20 madde uzman görüşü alınarak esas/nihai teste alınmıştır. Esas/nihai teste alınan maddelerin madde güçlük indeksleri (P_j) ortalaması 0,53'tür. Teste alınan maddelerin istenen düzeyde madde güçlük indekslerine (P_j) sahip oldukları söylenebilir. Madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) ortalaması ise 0,49'dur. Teste alınan maddelerin orta düzeyde madde ayırtıcılık gücü indekslerine (r_{jx}) sahip oldukları söylenebilir. Uygulanan "3. Dinlediğini Anlama Testi"ne alınan maddelerin, madde güçlük indeksi (P_j) 0,48 ila 0,76; madde ayırtıcılık gücü indeksi (r_{jx}) ise 0,41 ila 0,68 arasında değişmektedir.

2.4.4. Kalıcılık Testinin Oluşturulması

Uygulanan "Kalıcılık Testi"ni oluşturmak için daha önce uygulanan 1, 2 ve 3. Dinlediğini Anlama Testleri'nden maddeler seçilmiştir. Belirtke tablosundaki her bir kazanımı ölçmek için en uygun madde uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir. Belirtke tablosunda 20 kazanım bulunmaktadır. Dolayısıyla Kalıcılık Testi için 20 madde seçilmiştir. Seçilen maddelerin testlere göre dağılımı şöyledir: 1. Dinlediğini Anlama Testi'nden 7 madde, 2. Dinlediğini Anlama Testi'nden 6 madde, 3. Dinlediğini Anlama Testi'nden ise 7 madde seçilmiştir. Testlere göre seçilen maddelerin Kalıcılık Testi'ndeki oransal dağılımı ise şöyledir: 1. Dinlediğini Anlama Testi %35, 2. Dinlediğini Anlama Testi %30, 3. Dinlediğini Anlama Testi ise %35'lik bir orana sahiptir. Kalıcılık Testi'ne seçilen maddelerin, madde güçlük indeksi (P_j) 0,41 ila 0,68; madde ayırtıcılık gücü indeksi (r_{jx}) ise 0,41 ila 0,76 arasında değişmektedir. Teste alınan maddelerin madde güçlük indeksleri (P_j) ortalaması 0,52'dir. Buradan hareketle teste alınan maddelerin istenen düzeyde madde güçlük indekslerine (P_j) sahip oldukları söylenebilir. Teste alınan maddelerin madde ayırtıcılık gücü indeksleri (r_{jx}) ortalaması ise 0,54'tür. Teste alınan maddelerin orta düzeyde madde ayırtıcılık gücü indekslerine (r_{jx}) sahip oldukları söylenebilir. Testlere göre seçilen maddelerin Kalıcılık Testi'ndeki oransal dağılımı Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik 2. Kalıcılık testini oluşturan maddelerin 1, 2 ve 3. dinlediğini anlama testlerine göre dağılımı

Kalıcılık testi, uygulanan üç dinlediğini anlama testinden -uzman görüşü alınarak- her bir kazanım için seçilen bir soru ile oluşturulmuştur. Belirtke tablosunda 20 kazanım olduğu için 60 soru içerisinde ilgili kazanımları en iyi ölçeceği düşünülen 20 soru seçilmiştir.

2.5. Veri Toplama Süreci

Grupların eşitliği çeşitli yöntemlerle belirlendikten sonra, yansız atama ile deney ve kontrol grubu belirlenmiştir.

Bu çalışma sürecinde, kontrol grubunda ders işlenirken Türkçe Dersi 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda belirtilen dinleme yöntem ve tekniklerine aynen uyulmuştur. Deney grubunda ise dinleme metinlerinden önce sorular dağıtılmış, soruların incelenmesi ve dinleme esnasında soruların cevaplanması sağlanmıştır. Çalışma, üç farklı dinleme metni ile uygulanan ve Türkçe Dersi 7. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda belirtilen üç farklı dinleme tekniği ile dinleme metinlerinden önce soruların sorulduğu amaçlı/stratejik dinleme tekniğinin dinlediğini anlama ve hatırlama düzeyine etkisini karşılaştırmaktadır.

Aşağıda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ders işleme süreçleri hakkında bilgi verilmiştir:

1. ölçme işlemi için deney ve kontrol grubunda “Yeşil Gözlü Kardan Adam” adlı metnin işleniş işlemleri: Deney grubunda, öğrencilere metin ile ilgili test soruları dağıtılmış ve incelemeleri istenmiştir (15 dk.). Soruların dinleme esnasında cevaplanacağı belirtilmiştir. Metin 1 kez dinletilmiştir (6 dk. 46 sn.). Testi cevaplamaları için ders sonuna kadar öğrencilere süre verilmiştir (ders: 40 dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

Kontrol grubu öğrencilerine ilk önce “seçici dinleme yöntemi” hakkında bilgi verilmiştir ve metnin Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda belirtildiği gibi “seçici dinleme yöntemi” ne göre dinleneceği ve dinleme sonrasında test sorularının cevaplanacağı belirtilmiştir (15 dk.). Metin 1 kez dinletilmiştir (6 dk. 46 sn.). Test soruları dağıtılmış ve testi cevaplamaları için ders sonuna kadar öğrencilere süre verilmiştir (ders: 40 dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

2. ölçme işlemi için deney ve kontrol grubunda “*Bülbül ile Bağcı*” adlı metnin işleniş işlemleri: Deney grubunda, öğrencilere metin ile ilgili test soruları dağıtılmış ve incelemeleri istenmiştir (15 dk.). Soruların dinleme esnasında cevaplanacağı belirtilmiştir. Metin 1 kez dinletilmiştir (3 dk. 58 sn.). Testi cevaplamaları için ders sonuna kadar öğrencilere süre verilmiştir (ders: 40 dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

Kontrol grubunda, öğrencilere “kendini konuşanın yerine koyarak dinleme yöntemi” hakkında bilgi verilmiştir ve metnin Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda belirtildiği gibi “kendini konuşanın yerine koyarak dinleme yöntemi” ne göre dinleneceği ve dinleme sonrasında test sorularının cevaplanacağı belirtilmiştir (15 dk.). Metin 1 kez dinletilmiştir (3 dk. 58 sn.). Test soruları dağıtılmış ve öğrencilere testi cevaplamaları için ders sonuna kadar süre verilmiştir (ders: 40 dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

3. ölçme işlemi için deney ve kontrol grubunda “*Emine Teyze’nin Çilek Reçeli*” adlı metnin işleniş işlemleri: Deney grubunda, öğrencilere metin ile ilgili test soruları dağıtılmış ve incelemeleri istenmiştir (15 dk.). Soruların dinleme esnasında cevaplanacağı belirtilmiştir. Metin 1 kez dinletilmiştir (8 dk. 35 sn.). Testi cevaplamaları için ders sonuna kadar öğrencilere süre verilmiştir (ders: 40 dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

Kontrol grubunda, öğrencilere “katılımsız dinleme yöntemi” hakkında bilgi verilmiştir ve metnin Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda belirtildiği gibi “katılımsız dinleme yöntemi”ne göre dinleneceği ve dinleme sonrasında dağıtılan test sorularının cevaplanacağı belirtilmiştir (15 dk.). Metin 1 kez dinletilmiştir (8 dk. 35 sn.). Test soruları dağıtılmış ve testi cevaplamaları için ders sonuna kadar öğrencilere süre verilmiştir (ders: 40dk.). Ders sonunda testler toplanmıştır.

1, 2. ve 3. ölçme işlemleri 4 hafta ara ile yapılmıştır.

Kalıcılık ölçme işlemi: Deney grubuna ve kontrol grubuna aynı anda 3. Dinlediğini Anlama Testi’den 56 gün (8 hafta) sonra “*Kalıcılık Testi*” uygulanmıştır. Daha önce öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini ölçmeye yönelik uygulanan 3 testin sorularından oluşan 60 soruluk bir soru havuzu oluşturulmuş ve belirtke tablosundaki her bir kazanımı en iyi ölçeceği düşünülen 20 soru, uzman görüşü alınarak seçilmiştir. Teste seçilen soruların 1, 2 ve 3. Dinlediğini Anlama Testlerine göre oransal dağılımı, Grafik-2’de belirtilmiştir. Oluşturulan test, bir ders saati süre verilerek uygulanmıştır. Ders sonunda testler toplanmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada nicel verilerin ışığında analiz yapılmıştır. Nicel veriler analiz edilirken deney ve kontrol grubuna uygulanan dinlediğini anlama testlerinden ve kalıcılık testinin elde edilen aritmetik ortalama sonuçlarından yararlanılmıştır. Deney ve kontrol grubunun puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını araştırmak için “*bağımsız gruplar t-testi*” yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 16 istatistiksel paket programı ve Windows Excel programı kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel sonuçların yorumlanmasında ,05 anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar, deney ve kontrol grubu arasındaki farkların ifade edilmesi bakımından grafiksel olarak da belirtilmiştir.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

3.1. Dinlediğini Anlama Testlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada deney ve kontrol grubuna belirli zaman aralıklarında üç adet dinlediğini anlama testi uygulanmıştır. Her testin bulguları ve yorumları, ayrı başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

3.1.1. Birinci Ölçme Sonuçlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisini belirlemek amacıyla uygulanan “1. Dinlediğini Anlama Testi” sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 5.

Deney ve Kontrol Grubuna Uygulanan 1. Dinlediğini Anlama Testine İlişkin Bulgular

Gruplar	n	X	Sx	sd	t	p
Deney	32	72,2	11,6	63	-5,00	0,001*
Kontrol	33	59,7	8,38			

* $p < ,05$

Tablo 5’te, öğrencilerin “1. Dinlediğini Anlama Testi” puanlarının $X_{deney}=72,2\pm 11,6$ ile $X_{kontrol}=59,7\pm 8,38$ arasında değiştiği görülmektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında hesaplanan bağımsız gruplar t-testi değeri $[t(63)=-5,00; p < ,05]$, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasındaki “1. Dinlediğini Anlama Testi” puanları arasındaki farka bakıldığında, farkın deney grubu lehine olduğu, başka bir ifadeyle, dinleme metinlerinden önce sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinin; dinleme metinlerinden sonra sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2. İkinci Ölçme Sonuçlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisini belirlemek amacıyla uygulanan “2. Dinlediğini Anlama Testi” sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 6.

Deney ve Kontrol Grubuna Uygulanan 2. Dinlediğini Anlama Testine İlişkin Bulgular

Gruplar	n	X	Sx	sd	t	p
Deney	32	83,8	8,61	63	-9,34	0,001*
Kontrol	33	60,9	10,9			

* $p < ,05$

Tablo 6’da, öğrencilerin “2. Dinlediğini Anlama Testi” puanlarının $X_{deney}=83,8\pm 8,61$ ile $X_{kontrol}=60,9\pm 10,9$ arasında değiştiği görülmektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında hesaplanan bağımsız gruplar t-testi değeri $[t(63)=-9,34; p < ,05]$, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu

arasındaki “2. Dinlediğini Anlama Testi” puanları arasındaki farka bakıldığında, farkın deney grubu lehine olduğu, başka bir ifadeyle, dinleme metinlerinden önce sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinin; dinleme metinlerinden sonra sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.3. Üçüncü Ölçme Sonuçlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisini belirlemek amacıyla uygulanan “3. Dinlediğini Anlama Testi” sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 7.

Deney ve Kontrol Grubuna Uygulanan 3. Dinlediğini Anlama Testine İlişkin Bulgular

Gruplar	n	X	Sx	sd	t	p
Deney	32	86,4	9,36	63	-9,25	0,0001*
Kontrol	33	68,8	5,42			

* $p < ,05$

Tablo 7’de, öğrencilerin “3. Dinlediğini Anlama Testi” puanlarının $X_{deney}=86,4 \pm 9,36$ ile $X_{kontrol}=68,8 \pm 5,42$ arasında değiştiği görülmektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında hesaplanan bağımsız gruplar t-testi değeri $[t(63)=-9,25; p < ,05]$, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasındaki “3. Dinlediğini Anlama Testi” puanları arasındaki farka bakıldığında, farkın deney grubu lehine olduğu, başka bir ifadeyle, dinleme metinlerinden önce sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinin; dinleme metinlerinden sonra sorulan soruların dinlediğini anlamaya etkisinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. Kalıcılık Testine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kalıcılık düzeyine etkisini belirlemek amacıyla uygulanan “Kalıcılık Testi” sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 8.

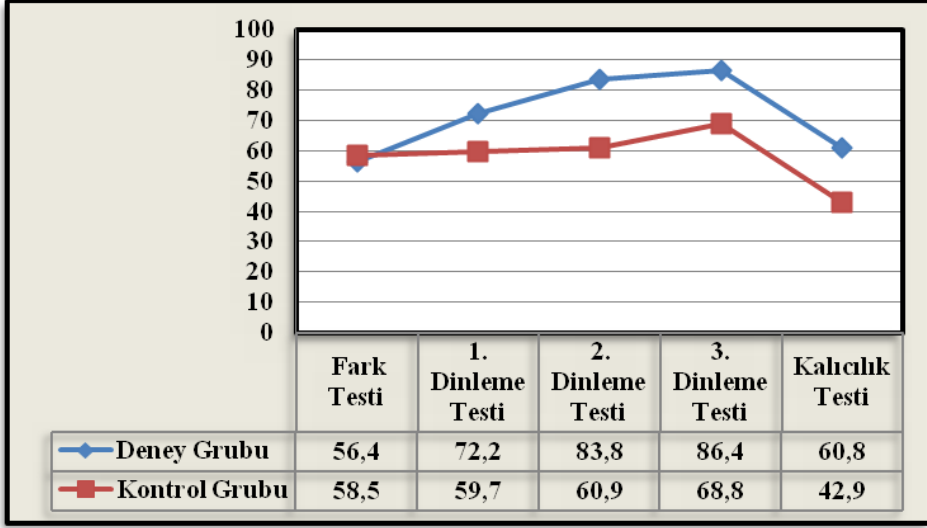
Deney ve Kontrol Grubuna Uygulanan Kalıcılık Testine İlişkin Bulgular

Gruplar	n	X	Sx	sd	t	p
Deney	32	60,8	7,63	63	-10,1	0,0001*
Kontrol	33	42,9	6,62			

* $p < ,05$

Tablo 8’de, öğrencilerin “Kalıcılık Testi” puanlarının $X_{deney}=60,8 \pm 7,63$ ile $X_{kontrol}=42,9 \pm 6,62$ arasında değiştiği görülmektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında hesaplanan bağımsız gruplar t-testi değeri $[t(63)=-10,1; p < ,05]$, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasındaki “Kalıcılık Testi” puanları arasındaki farka bakıldığında, farkın deney grubu lehine olduğu, başka bir ifadeyle, dinleme metinlerinden önce sorulan soruların kalıcılığa etkisinin; dinleme metinlerinden sonra sorulan soruların kalıcılığa etkisinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Deney ve Kontrol Grubu Arasındaki Farkların İfade Edilmesi Bakımından Bulguların Grafikselsel Olarak Belirtilmesi

Grafik 3. Bulguların grafikselsel ifadesi

Elde edilen bulguların ışığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin çalışma öncesinde dinlediğini anlama seviyelerinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Belirli tarihlerde yapılan dinlediğini anlama testlerinden ve kalıcılık testinden elde edilen aritmetik ortalama düzeylerinin deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu sonuçlara bakılarak dinleme metinlerinden önce soruların sorulduğu deney grubu öğrencilerinin, dinlediğini anlama ve hatırlama düzeyleri ile dinleme metinlerinden sonra soruların sorulduğu kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama ve hatırlama düzeyleri arasında deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. SONUÇLAR, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma sürecinde öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerinin ölçüldüğü 3 adet dinlediğini anlama testi uygulanmıştır. Uygulanan testlerin sonunda deney ve kontrol grubunun test sonuçları arasında t-testi yapılmış, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Uygulanan üç dinlediğini anlama testinde de dinleme metinlerinden önce soruların sorulduğu deney grubu lehine anlamlı sonuçlar çıkmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında dinleme metinlerinden önce sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü dinlediğini anlama testinden 56 gün (8 hafta) sonra kalıcılık testi uygulanmış, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediklerini hatırlama oranları ölçülmeye çalışılmıştır. Kalıcılık testi daha önce uygulanan üç dinlediğini anlama testinden 20 soru tespit edilerek hazırlanmış, aynı tarih ve ders saatinde gruplara uygulanmıştır. Uygulama sonrasında grupların test ortalamaları belirlenmiş ve sonuçlar arasında t-testi yapılmıştır. T-testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Deney grubu lehine anlamlı bir sonuç çıkmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında dinleme metinlerinden önce sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini hatırlama düzeyine olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Temur (2010), üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada dinleme metinlerinden önce soruların sorulduğu grubun, dinleme metinlerinden sonra soruların sorulduğu gruba göre dinlediğini anlama düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu açıdan araştırma, bu bulgularla paralellik göstermektedir.

Soruların dinleme metinlerinden önce verilmesi ve dinleyicinin bu soruları inceledikten sonra dinlemeye başlaması, dinleyiciye hangi amaç/lar için dinleyeceğinin ipuçlarını vermiştir. Böylece dinleyici “amaçlı bir şekilde” dinlemiştir. Ayrıca dinleyici sorulara cevap bulamayacağı bölümlerde pasif, sorulara cevap bulabileceği bölümlerde ise aktif bir dinleyici olarak “stratejik” davranmıştır. Bu da Akyol (2008)’un “amaçlı dinleme” ve “stratejik dinleme” görüşleri ile benzerlik göstermektedir.

Bu sonuçlara bağlı olarak araştırmacı şu önerileri getirebilir: 1) Öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi akademik ve sosyal yaşam üzerinde olumlu katkılar sağlayacaktır. Bundan dolayı, bu becerinin geliştirilmesi için sadece Türkçe öğretmenlerinin değil bütün öğretmenlerin Türkçe öğretmenleri ile devamlı iletişim içerisinde olarak gayret göstermesi gerekmektedir. 2) Bu çalışma, ilköğretim 7. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Benzer çalışmalar, ilköğretimin diğer sınıflarında da uygulanabilir ve sonuçlar arasında karşılaştırmalar yapılabilir. 3) İlköğretimdeki tüm derslerin temeli olan Türkçe dersine ve dinleme becerisi eğitimine gereken önem verilmeli ve Türkçe dersi başarısı ile diğer dersler arasındaki başarı düzeyi gözlemlenmelidir. 4) İlköğretimde öğrenim gören tüm öğrencilerin hangi tür metinleri dinlemekten hoşlandıkları yaş, sosyo-ekonomik durum, çevresel faktörler, öğrencilerin ilgi ve istekleri vb. değişkenler baz alınarak tespit edilmeli ve sonuçlar eğitim-öğretim ortamlarına yansıtılmalıdır. 5) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dinleme/izleme kazanımları birlikte verilmiş fakat izleme materyalleri tespit edilmemiştir. İzleme materyallerinin kazanımlara ulaşmada dinleme metinlerine göre etkisi araştırılmalı ve Türkçe derslerinde izleme etkinliklerine de yer verilmelidir. 6) Bu çalışma ile dinleme metinlerinden önce sorulan soruların, dinleme metinlerinden sonra sorulan sorulara göre ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyine olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Eğitim ortamlarında bu teknik kullanılmalı ve sonuçlar izlenmelidir. 7) Bu çalışma ile dinleme metinlerinden önce sorulan soruların, dinleme metinlerinden sonra sorulan sorulara göre daha kalıcı olduğu görülmüştür. Eğitim ortamlarında bu teknik kullanılmalı ve sonuçlar izlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Ailes, R. (1996). *Mesaj sızsiniz kendiniz olun istediğinizi elde edin*. (Çeviren Alev Önder). İstanbul: Sistem Yay.
- Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun türkçe öğretim yöntemleri (2.Baskı)*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aras, B. (2004). *İlköğretimde dinleme anlama becerisinin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Aydın, G. (2009). *Zihin haritalama tekniğinin dinlenenini anlamaya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: klasik test teorisi ve uygulaması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Bayrakçeken, S. (2011). *Test geliştirme, ölçme ve değerlendirme (4. Baskı)*. (Ed. Emin Karip). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2010). *Sosyal bilimler için istatistik (6. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Call, M. E. (1985). Auditory short-term memory, listening comprehension and the input hypothesis. *Tesol*, 19, 765-781.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası iletişimde dinleme becerisi*. Ankara: Nobel Yay.
- Coşkun, E. (2009). *Geçmişten günümüze türkçe öğretiminin gelişimi, ilköğretimde türkçe öğretimi*. (Ed: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Çağlayan, N. (2009). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleyerek anladıklarını yazılı anlatıma aktarma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Bursa.
- Çiftçi, Ö. (2007). Aktif dinleme. *Milli Eğitim*, 176, 231-242.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme becerisi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Funk, H. D., & Funk, G.D. (1989). Guidelines for developing listening skills. *The Reading Teacher*, 42, 660-663
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi (21. Baskı)*. Ankara: Nobel Yay.
- Köse, E. (2010). *Bilimsel araştırma modelleri, bilimsel araştırma yöntemleri* (Ed: R. Y. Kınca). Ankara: Nobel Yay.
- Kurt, B. (2008). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişmesine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- MEB (2010). *Türkçe öğretmen kılavuz kitabı (4. Baskı)*. Ankara: Özgün Mabaacılık.

- MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2006). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Basımevi.
- Miller, L. (2003). Developing listening skills with authentic materials. *ELS Magazine*. 6(2), 16-18.
- Nunan, D. (1999). *Second-language teaching & learning*. Heinle&Heinle Publishers. Canada.
- Osada, N. (2004). Listening comprehension research: a brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 3, 53-66.
- Özbay, M. (2010a). *Anlama teknikleri 2 dinleme eğitimi (2. Baskı)*. Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Özbay, M. (2010b). *Yeni ilköğretim türkçe dersi öğretim programı(6,7 ve 8. Sınıflar)'nın kazanımlarına eleştirel bir bakış. türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Temur, T. (2010). *Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların üniversite öğrencilerinin dinleme beceri düzeyine etkisi*. Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. 29, 303-319.
- Ungan, S. (2009). *Dinleme eğitimi, ilköğretimde türkçe öğretimi*. (Ed: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini anlama becerisini geliştirmede elves yönteminin etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yazkan, M. (2000). *İlköğretim okullarının 1. kademesinde dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasında dramatizasyonun etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Yeşil, R. (2010). *Nitel ve nitel araştırma yöntemleri, bilimsel araştırma yöntemleri* (Ed: R. Y. Kınca). Ankara: Nobel Yay.